

A. Μη λογοτεχνικό κείμενο

Η ομιλία αποδοχής του Βραβείου Νόμπελ του Αλμπέρ Καμύ το 1957

Το ακόλουθο απόσπασμα είναι από το βιβλίο «Ένας αιώνας Νόμπελ — Οι ομιλίες των συγγραφέων που τιμήθηκαν με το βραβείο Νόμπελ στον 20ό αιώνα», σε επιμέλεια του Θανάση Θ. Νιάρχου, εκδόσεις Καστανιώτη, 2001.

[...] Προσωπικά δεν μπορώ να ζήσω χωρίς την τέχνη μου, αλλά δεν τοποθέτησα ποτέ την τέχνη αυτήν πάνω απ' όλα. Αν, αντίθετα, μου είναι απαραίτητη, αυτό συμβαίνει γιατί είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τους ανθρώπους, και μου επιτρέπει να ζω, έτσι όπως είμαι, στο ίδιο επίπεδο με όλους τους άλλους. Η τέχνη δεν είναι στα μάτια μου μοναχική απόλαυση, είναι μέσο να συγκινεί κανείς το μεγαλύτερο δυνατό αριθμό ανθρώπων, προσφέροντάς τους προνομιούχα εικόνα των κοινών πόνων και ευχαριστήσεων – δεν επιτρέπει στον καλλιτέχνη ν' απομονωθεί, τον υποτάσσει στην πιο ταπεινή και την πιο παγκόσμια αλήθεια. Και συχνά αυτός που διάλεξε τη μοίρα του καλλιτέχνη, γιατί αισθανόταν διαφορετικός, μαθαίνει πολύ γρήγορα πως δεν θα θρέψει την τέχνη του όντας διαφορετικός, αλλά ομολογώντας την ομοιότητά του με τους άλλους.

Ο καλλιτέχνης σφυρηλατείται¹ μέσα σ' αυτό το συνεχές πηγαινέλα από τον εαυτό του στους άλλους, ανάμεσα στην ομορφιά, που δεν μπορεί να την αρνηθεί, και την κοινότητα, απ' όπου δεν μπορεί να ξεριζωθεί. Γι' αυτόν το λόγο οι αληθινοί καλλιτέχνες δεν περιφρονούν τίποτε· υποχρεώνονται να κατανοήσουν αντί να κρίνουν. Και αν πρέπει να πάρουν μια θέση σ' αυτόν τον κόσμο, δεν μπορεί να είναι παρά η θέση σε μια κοινωνία όπου, σύμφωνα με το μεγάλο λόγο του Νίτσε, δεν θα βασιλεύει πια ο κριτής αλλά ο δημιουργός, είτε είναι διανοούμενος είτε εργάτης.

Μ' αυτήν την έννοια ο ρόλος του συγγραφέα δεν είναι άμοιρος υποχρεώσεων – από τη φύση του δεν μπορεί να μπει σήμερα στην υπηρεσία αυτών που δημιουργούν την ιστορία: είναι στην υπηρεσία αυτών που την υπομένουν· διαφορετικά μένει μόνος του και η τέχνη του δεν έχει καμιά σημασία. Όλα τα στρατεύματα της τυραννίας με τα εκατομμύρια των ανθρώπων τους δεν θα τον απαλλάξουν από τη μοναξιά, ακόμη κι αν στέρξει ν' ακολουθήσει το βηματισμό τους. Αλλά η σιωπή ενός φυλακισμένου, άγνωστου, εγκαταλειμμένου στους εξευτελισμούς, στην άλλη άκρη του κόσμου, αρκεί για να βγάλει ένα συγγραφέα απ' την απομόνωση, υπό τον όρο τουλάχιστον, κάθε φορά που ο

¹ διαμορφώνεται

ίδιος απολαμβάνει το προνόμιο της ελευθερίας, να μη λησμονεί αυτήν τη σιωπή, να την κάνει ν' αντιλαλεί με τα μέσα της τέχνης.

Κανείς από μας δεν είναι αρκετά μεγάλος για ανάλογη αποστολή. Αλλά μέσα σ' όλες τις συνθήκες της ζωής, αφανής ή προσωρινά διάσημος, ριγμένος στα σίδερα της τυραννίας ή ελεύθερος για ένα διάστημα να εκφραστεί, ο συγγραφέας μπορεί να ξαναβρεί το αίσθημα μιας ζωντανής κοινότητας που θα τον δικαιώσει, με το μοναδικό όρο πως αποδέχεται, όσο μπορεί, τα δυο βάρη που αποτελούν το μεγαλείο του επαγγέλματός του: την υπηρεσία της αλήθειας και την υπηρεσία της ελευθερίας. Αφού το καθήκον του είναι να συνενώσει το μεγαλύτερο δυνατό αριθμό ανθρώπων, δεν μπορεί να ευχαριστείται με το ψέμα και με τη δουλεία, τα οποία, όπου βασιλεύουν, ευνοούν τη μοναξιά. Οποιοσδήποτε κι αν είναι οι προσωπικές μας δοκιμασίες, η ευγένεια του επαγγέλματός μας θα έχει πάντα τις ρίζες της στις δυο δυσβάσταχτες υποχρεώσεις: την άρνηση να πει ψέματα για κάτι που γνωρίζει και την αντίσταση στην καταπίεση [...].

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

A1. Να χαρακτηρίσεις τις παρακάτω προτάσεις ως Σωστές ή Λαθεμένες σύμφωνα με τα νοήματα του Κειμένου Α.

1. Ο Αλμπέρ Καμύ πιστεύει ότι η τέχνη είναι πολύ σημαντική στη ζωή του.
2. Ο ρόλος του καλλιτέχνη πρέπει να είναι εκείνος του κριτή της κοινωνίας.
3. Οι συγγραφείς καλό είναι να ακολουθούν τους δημιουργούς της ιστορίας.
4. Ένας από τους βασικούς ρόλους του συγγραφέα είναι να δίνει «φωνή» στους βασανισμένους.
5. Ο συγγραφέας πρέπει να έχει ως πυξίδα στην πορεία του την αλήθεια, ανεξαρτήτως συνθηκών.

Μονάδες 15

A2. α) Να παραθέσεις από ένα αντώνυμο για τις λέξεις «επιτρέπει» και «αποδέχεται», σύμφωνα με το νόημά τους στο Κείμενο Α (μονάδες 4).

β) Να δημιουργήσεις μια περίοδο λόγου με τα παραπάνω αντώνυμα (μπορείς να αλλάξεις το πρόσωπο ή τον αριθμό) (μονάδες 6).

Μονάδες 10

A3. Ο Αλμπέρ Καμύ αναφέρει ότι «οι αληθινοί καλλιτέχνες δεν περιφρονούν τίποτε· υποχρεώνονται να κατανοήσουν αντί να κρίνουν». Σε άρθρο (200-250 λέξεων) που θα δημοσιευτεί στη σχολική εφημερίδα να αναφερθείς, αξιοποιώντας στοιχεία του κειμένου, σε δύο σύγχρονα κοινωνικά προβλήματα τα οποία οι καλλιτέχνες θα μπορούσαν να αναδείξουν περισσότερο και τους τρόπους με τους οποίους μπορεί αυτό να συμβεί.

Β. Λογοτεχνικό κείμενο

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΗΣ

Ζωή χωρίς ποίηση

Το κείμενο είναι απόσπασμα από το ομότιτλο διήγημα το οποίο περιλαμβάνεται στο βιβλίο Χάρτες, εκδόσεις Πατάκη, 2007.

Έξω κυλούσε η ζωή όπως πάντα. Μποτιλιαρισμένη, γιατί, αν δεις την Ακαδημίας και τη Σόλωνος άδεια, μια θλίψη είναι. Το αυτοκίνητο της αστυνομίας δεν μπορούσε να εισχωρήσει ανάμεσα στα αυτοκίνητα. Οι μισοί κορνάρανε στους άλλους μισούς και τυχεροί όσοι είχανε στερεοφωνικά να ακούνε τον Dertì, τον καλύτερο αισθηματικό σταθμό της πόλης.

Κι ο ποιητής βαρυγκομούσε και δεν μπορούσε να αρχίσει. Οι αστυνομικοί πετάχτηκαν κι έτρεχαν πίσω από τον νεαρό που είχε παρατήσει στο πεζοδρόμιο της Λυρικής Σκηνής το στραπατσαρισμένο του αυτοκίνητο κι έτρεχε να βρει καταφύγιο στα πέριξ στενάκια. Γιατί άραγε προτιμούν τα στενά κι αδιέξοδα οι δραπέτες της νομιμότητας;

Να το στενάκι, να μια μικρή πορτούλα που βγάζει σε κάτι σαν ημιυπόγειο. Μια χαρά είναι εδώ μέσα για τον έκνομο. Πηδάει και βλέπει από το άνοιγμα τον ποιητή να καταριέται τη βουή και την αντάρα της πόλης. Τα αδημονούντα βλέμματα του κοινού από κάτω. Μια κυρία κοιτάζει ερωτηματικά και νομίζει ότι αρχίζει το δρώμενο: «Ποιος είστε εσείς; Ποιητής;».

Ο εισβολέας, με το μαχαίρι προτεταμένο, απειλεί τους πάντες να ανοίξουν διάδρομο για να βγει. Μπρος γκρεμός και πίσω ρέμα. Ο ποιητής βαρυγκωμά και «Σκότωσέ με» λέει «άφησέ με όμως να απαγγείλω πρώτα».

«Λέγε λοιπόν» ουρλιάζει ο ληστής. Αρχίζει ο ποιητής να απαγγέλλει, ενώ οι αστυνομικοί φράζουν τη μοναδική είσοδο του στενού.

«Μην πλησιάζει κανείς» φωνάζει ο δράστης, κι ο ποιητής συνεχίζει. «Πιο καθαρά, να σ' ακούω» ουρλιάζει ο δράστης. «Πες τους, σ' εκείνους εκεί πίσω, ότι είναι αλήτες και ληστές. Λέγε, ρε». Του τα λέει στον σβέρκο, κι ο ποιητής φτιάχνει αναγκαστικά ρίμες, γιατί το μαχαίρι στον σβέρκο του απαιτεί κάθε στροφή να έχει ιαμβικό μέτρο. Ο ληστής συγχύζεται που ο ποιητής δεν του φτιάχνει ομοιοκαταληξία: «Φτιάξε, ρε, στιχάκια».

«Είμαι του ελευθερωμένου στίχου» βαρυγκομάει ο ποιητής και αναθεματίζει τη νεωτερικότητα που του στερεί την έμμετρη αντίσταση. Αναγκάζεται να βάλει λόγια και στίχους που προδίδουν την πίστη του.

«Δεν μπορώ άλλο, καλύτερα να με σκοτώσεις».

Το κοινό παραληρεί. «Άφησέ τον! Να απαγγείλει όπως εκείνος θέλει. Θάνατος στον παρνασισμό²!»

Ο ληστής διεγείρεται ακόμη περισσότερο με τον κόσμο. Γιατί το κοινό ακόμη δεν κατάλαβε ότι δεν βρίσκεται σε ποιητικό happening, σε μια πολιτιστική δράση δηλαδή που υποστηρίζεται από κέντρα βιβλίου και παρόμοιους φορείς.

Δια-δράση. Δια-δραστική παρέμβαση. Ποιητική παρεμβατικότητα στην πόλη ονόμασαν αργότερα το γεγονός ότι ένας ποιητής μαχαιρώθηκε επειδή θυσιάστηκε στη νεωτερική εκδοχή μιας ληστείας.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

B1. Να παρουσιάσεις σε μια παράγραφο, 50-60 λέξεων, την «παρερμηνεία» που υπάρχει στο Κείμενο Β και τις συνέπειές της.

Μονάδες 15

B2. Στο κείμενο παρατηρείται χρήση της αφήγησης και του διαλόγου. Να εντοπίσεις δύο σημεία από το καθένα (μονάδες 4) και εξηγήσεις τη λειτουργικότητα αυτών των επιλογών στο Κείμενο Β (μονάδες 6).

Μονάδες 10

B3. Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Ποιες συμπεριφορές εκδηλώνει ο ποιητής στο Κείμενο Β; Ποιες είναι οι δικές σου σκέψεις για αυτές;

ή

² Ποιητικό ρεύμα που επιδίωκε την πιστότητα, τη ρεαλιστική αναπαράσταση και την απάθεια, σε αντίθεση με την υπερπροβολή συναισθημάτων του ρομαντισμού. Χαρακτηριστικό των ποιημάτων είναι η στατικότητα, γι' αυτό και παρομοιάζονται με ζωγραφικούς πίνακες. Η πιστότητα στα ποιήματα επιτυγχάνεται με τις ακριβείς περιγραφές και την επιμονή στην αναζήτηση των κατάλληλων λέξεων, ειδικά των επιθέτων. Ως προς τη μορφή, οι παρνασιστές επιδίωκαν την απόλυτη τελειότητα. Επεξεργάζονταν πολύ τους στίχους και πειθαρχούσαν απόλυτα στους μετρικούς κανόνες.

2. Κάποιος από αυτούς που παρακολουθούσαν την εκδήλωση, καταγράφει τα γεγονότα και τα συναισθήματά του το ίδιο βράδυ στο ημερολόγιό του. Ποια μορφή θα είχαν αυτές οι σελίδες ημερολογίου;

Μονάδες 25